

Hoogbegaafdheid

Een reactie op het artikel van S. Blom en W. L. Wardekker in *Pedagogische Studiën*, 1983 (60) 220-229

J. SCHELTENS

In bovenvermeld nummer van *Pedagogische Studiën* schreven S. Blom en W. L. Wardekker een artikel over hoogbegaafdheid. Zij gaan er van uit, dat een verband tussen wetenschappelijke theorievorming en maatschappijvisie fundamenteel en onontkoombaar is. Anderzijds, zeggen ze, heeft een maatschappelijk ideaal een wetenschappelijke ondersteuning nodig. Maar zo juist hebben ze beweerd, dat in een wetenschappelijke theorie al een maatschappijvisie is opgesloten. Geen wonder dat die er dan ook uitkomt. Niet de wetenschap steunt het ideaal, maar het ideaal steunt het ideaal. Zo is men echter ideologisch bezig en niet wetenschappelijk.

Blom en Wardekker nemen de cultuurhistorische theorie, die een andere uitwerking van theorieën van Marx zou zijn, als uitgangspunt. Nu worden de theorieën van Marx door velen (bijvoorbeeld K. Popper en recentelijk C. I. Dessauer in 'De Droom der Rede') niet als wetenschap maar als ideologie beschouwd. Ik zal trachten deze opvatting voor dit geval te motiveren.

Als basisstelling nemen Blom en Wardekker aan, dat 'allen alles moeten leren'. In principe kan men elke irrationele stelling als basis van een theorie nemen. Het theoretiseren heeft dan echter niets met de realiteit te maken. Het is nog nooit vertoond, dat een persoon alles had geleerd. M.i. zegt wetenschap iets over hoe een of ander is, maar niet hoe het moet zijn. Zouden de schrijvers werkelijk geloven, dat iedereen alles kan leren? Ze beroepen zich er op, dat Vygotskij het bewustzijn, dus de basis van het handelen, niet als een aangeboren capaciteit beschouwt. Maar ook een pasgeboren kind verricht handelingen en zou dus, in tegenpraak met de leer, toch bewustzijn moeten hebben.

Vygotskij hecht een grotere waarde aan 'nurture' dan aan 'nature' en dat zou wel mooi kloppen met zijn onderstelling, dat bewustzijn

aangeleerd moet worden. M.i. is het hele gebel over dit is aangeboren en dát niet, er is 20% nature en 80% nurture of andersom, zinneloos. Alles wat een mens doet, kán hij doen, omdat hij een mens is, maar ook omdat er een wereld is. 'Nature' en 'nurture' zijn a.h.w. complementaire begrippen. Het ene kan niet zonder het andere. Men beroept zich wel op 'nature' ter ondersteuning van een bepaalde ideologie; anderen beroepen zich op 'nurture' ter ondersteuning van een andere ideologie. Beide ten onrechte.

In het artikel gaat het eigenlijk over de hoogbegaafdheid. In de theorie van Vygotskij wordt niet – bij voorbaat al – uitgegaan van een gedifferentieerd eindprodukt. Ja, allicht, dat heeft men er van te voren ingestopt. Het bewustzijn zou niet aangeboren maar aangeleerd zijn; en ieder mens kan alles leren. Men zou dan de eindprodukten gelijk kunnen maken. Beide onderstellingen zijn echter ficties; de conclusie is waardeloos. Men heeft niet gekoken hoe het is (er zijn geen twee mensen gelijk), maar hoe men het zou willen hebben. Gelijkshakeling is blijkbaar een ideaal. Toch blijken er volgens de schrijvers nog wat hoogbegaafde kinderen te zijn. Maar dat mag niet. Zij moeten andere kinderen maar helpen bij het leren en mogen zich blijkbaar niet op hun eigen manier ontwikkelen. De schrijvers geven aan wat er volgens hun mening met hoogbegaafden moet gebeuren. Eerst worden ze zo'n beetje weggeredeneerd; ze zijn er eigenlijk niet. Als er dan toch nog wat blijken te zijn, mogen ze vooral niet uitsteken boven de rest. In plaats van blij te zijn met een grote verscheidenheid, wil men gelijkshakeling.

Om misverstand te voorkomen meen ik, dat hoogbegaafdheid, die tot ontwikkeling is gekomen, niet automatisch meer macht of een groter inkomen tot gevolg moet hebben. Dan spreken heel andere factoren mee. Maar we zijn nu wel op het terrein van de ideologie aangekomen.

Adres van de auteur: Zuidsingel 84,
4331 RV Middelburg

Manuscript aanvaard 17-1-'84